

TEŠANJSKE ČITAONICE

Elvedin ALIČIĆ

UDK 027.9(497.6 Tešanj)"1842/1920"

SAŽETAK: Ovaj rad govori o ulozi čitaonica u Bosni i Hercegovini, s posebnim osvrtom na one koje su egzistirale na tešanjском području. Te ustanove predstavljaju začetak organiziranog društvenog i kulturnog života među Bošnjacima, pa su za onodobne prilike u kojima su osnivane i egzistirale ostvarile golemi značaj. A to je, opet, period zalaska osmanske i dolaska austrougarske vladavine u Bosnu i Hercegovinu, ali i vrijeme borbe za vjersko-prosvjetnu autonomiju (1899-1909). Čitaonice su bile sinonim za čitanje, prosvjetu i kulturni napredak. Njihovo djelovanje je imalo za cilj buđenje nacionalne i socijalne svijesti kao i prilagođavanje Bošnjaka novim društvenim i političkim prilikama. Generalno rečeno, čitaonice su značajno doprinjele razvoju kulture i prosvjete u Bosni i Hercegovini. Istraživanje na kojem se zasniva ovaj rad je obuhvatilo detektiranje osam čitaonica na tešanjском području, a koje su egzistirale od sredine devetnaestog do kraja druge decenije dvadesetog stoljeća. Dostupni izvori detaljno ne analiziraju važnije segmente egzistiranja ovih čitaonica pa će i ovaj rad tek površno ukazati na nekadašnje postojanje spomenutih čitaonica na tešanjском području.

Ključne riječi: čitaonica, prosvjeta, kultura, Tešanj, biblioteka, kulturni život

Uvod

Kulturni život jedne sredine često se vrednuje po radu kulturnih društava i prosvjetnom radu, po izdavačkoj djelatnosti i sl. Među takve ustanove treba ubrojati i čitaonice kao preteče biblioteka u Bosni i Hercegovini. Inače, tradicija pisane riječi u Tešnju je duga. Još u 17. stoljeću se ovdje javljaju prepisi djela na orijentalnim jezicima (arapski, turski, perzijski), a od 18. stoljeća nastaju i djela na maternjem jeziku pisana arapskim pismom, što je dio alhamijado književnosti. Ta djela u ovom dijelu Bosne i Hercegovine su nastajala, uglavnom, u tešanjским medresama. Knjiga se korićila, te "vakufila" kao opće dobro za javnu upotrebu. Nažalost, veliki je broj prepisanih djela, kako u cijeloj Bosni i Hercegovini pa tako i u Tešnju, koji nije saćuvan. S obzirom na činjenicu da je princ Eugen Savojski, austrijski vojskovođa, 1697. godine popalio mnoge gradove u BiH, ni Tešanj mu tom prilikom nije bio izuzetak. Ipak, određeni broj tih spisa je saćuvan.

Još za vremena turske uprave, a posebno dolaskom austrougarske vlasti u Bosnu i Hercegovinu osnivaju se i čitaonice u našim gradovima. Njima je namijenjena uloga potpomaganja javne dostupnosti pisane riječi, ali im je zadatak bio i promocija opće kulture. Zapravo, čitaonice predstavljaju začetak organiziranog društvenog života među Bošnjacima. Iako su čitaonice doživljavale preobrazbu u nazivima i mijenjale upravitelje, njihova uloga je ostajala ista. Naime, kulturni život Bosne i Hercegovine uvijek se morao usklaćivati s ciljevima i politikom vladajućih režima, a ne s potrebama i težnjama stanovništva. Poćetkom 20. stoljeća u Bosni i Hercegovini se osnivaju kulturno-prosvjetna društva s nacionalnom orijentacijom, pa je tako osnovano: "Prosvjeta"(1902.), kao srpsko, "Gajret"(1903.), kao muslimansko i "Napredak"(1904.), kao hrvatsko društvo. Sva ova društva osnivaju i svoje čitaonice. Uzgred rećeno, pored spomenutih nacionalnih

društava, formirano je 1923. godine i muslimansko društvo "Narodna uzdanica", koje je bilo prohrvatski orijentirano, kao pandam "Gajretu", koje je bilo prosrpski orijentirano.

Spomenuti fakti su imali važnoga odraza i na tešanjские kulturne prilike, uopćeno, a time i na čitaonice u ovom gradu, koje su imale i dodatnu ulogu osim spomenutih, a o ćemu ćemo govoriti u nastavku ovoga rada, ćiji je cilj detekcija tešanjских čitaonica. Egzistiranje ovih ustanova je obuhvatalo kraj turske i period austrougarske vladavine u Bosni i Hercegovini. Literatura koja obraćuje ovu tematiku je vrlo oskudna i ne bavi se iscrpnijom analizom rada i aktivnostima koje su provodene u tešanjским čitaonicama. Stoga, o aktivnostima i radu tešanjских čitaonica i neću moći detaljnije govoriti ovom prilikom. U mjeri koliko je dozvoljavao ne baš izdašan broj dostupnih izvora o ovoj temi, pokušat ću da nešto kaćem barem o aktivnostima nekih od onovremenih čitaonica na području Tešnja.

1. Uloga i zadatak čitaonica u bosni i hercegovini

1.1. Uloga čitaonica u Bosni i Hercegovini

Osvrćući se na pojavu, ulogu i značaj osnivanja čitaonica i biblioteka u okviru društava, Lamija Hadžiosmanović (1980:36) ukazuje "da su to bila mjesta gdje se mogla pročitati knjiga i štampa, ali se isto tako moglo razgovarati o politici i drugim aktuelnim temama." Ovaj stav dobrano oslikava dio uloge koju su čitaonice imale i s kojom namjerom su osnivane u Bosni i Hercegovini, po dolasku Austro-Ugarske monarhije. To je bilo turbulentno vrijeme dolaska nove civilizacije i nove vlasti na koju su se Bošnjaci teško privikavali. S obzirom da je to vrijeme oskudno s prosvjetnim i kulturnim ustanovama pa su čitaonice bile mjesta koja su bila sinonim za čitanje, prosvjetu i napredak, ali i podesno mjesto gdje su se susretali obrazovaniji ljudi toga vremena koji su imali potrebu da s istomišljenicima ili poznanicima prokomentiraju aktuelne događaje svoga vremena, to se i nametala potreba da se među zidovima takvih ustanova te aktivnosti i dešavaju. Međutim, nije to bila i jedina uloga koju su imale čitaonice. Dakako, u njima su se događale i raznolike aktivnosti kao što su održavanje prigodnih predavanja, zabava, opismenjavanje stanovništva i upražnjavanje dodatnih sadržaja koji su imali za cilj buđenje nacionalne i socijalne svijesti.

Austrougarska vlast je vrlo oprezno pristupila nadziranju aktivnosti koje su se odvijale u čitaonicama u Bosni i Hercegovini, posebno prateći novinsku štampu i svaku knjigu koja se čitala u čitaonicama iz predostrožnosti da slučajno nije antirežimska (Hadžiosmanović, 1980:36).

Literatura bilježi da je najviše društava i čitaonica, odnosno biblioteka u Bosni i Hercegovini osnovano u samom nastupanju 20. stoljeća i to od 1900. do 1907. godine. A to je vrijeme borbe za vjersko-prosvjetnu autonomiju (1899-1909.), u kojem

su i čitaonice imale stanovitu ulogu. Biblioteke i čitaonice nisu osnivane kao samostalne ustanove, nego su bile prateći objekti društava i sličnih institucija. Kao samostalne i zasebne ustanove se javljaju tek u vremenu između dva svjetska rata (Hadžiosmanović, 1980:37).

1.2. Zadatak čitaonica u Bosni i Hercegovini

Govoreći o zadatku muslimanske čitaonice na Bentbaši koja je osnovana 1888. godine, Muhsin Rizvić ukazuje da je njen zadatak bio "da djeluje na prilagođavanje muslimana novim društvenim i političkim prilikama, da propagira njihovo prosvjeđivanje čitanjem tekuće štampe i savremenih izdanja, te da ujedno utječe na stvaranje posebnog bosanskog integriteta u okvirima političkih koncepcija austrougarske uprave" (Rizvić, 1971:77). Spomenuti zadatak su načelno imale i ostale čitaonice u Bosni i Hercegovini, mada je u njihovom radu bilo odstupanja od toga.

Po uzoru na Pravilnik iz 1888. godine po kojem je funkcionirala muslimanska čitaonica na Bentbaši, i ostale čitaonice su imale iste odredbe svoga pravilnika. U dužnosti knjižničaru se stavlja:

- a) briga za upravu i uredno uzdržavanje knjižnice;
- b) pozajmljivati članovima knjige uz potvrdu;
- c) voditi evidenciju najpoznatijih knjiga i paziti da se najduže za jedan mjesec u knjižnicu povrate, a u slučaju da se oštete ili izgube, naknadu ili pravu vrijednost od dotičnika naknaditi;
- d) u redu držati društvene listove, na vrijeme odašiljati pretplate i druge reklamacije;
- e) voditi katalog u dva primjerka od knjiga koje spadaju u društvenu knjižnicu. Jedan primjerak će biti u arhivi a drugi u knjižnici za upotrebu članova;
- f) na zahtjev predsjednika ili odbora pregledati knjižnicu" (Hadžiosmanović, 1980:174).

U tom vremenu se čitaonice otvaraju po cijeloj Bosni i Hercegovini. Programi njihovog djelovanja su bili raznovrsni, pa mnoge čitaonice nisu ni uspjele odgovoriti svojoj osnovnoj namjeni. "Nerijetko su predstavljale i modernije kafane sa štampom ali uza sve i mjesto za okupljanje i razmjenu mišljenja" (Hadžiosmanović, 1980:176-177). Vlast se prema tim ustanovama odnosila različito, neke je tolerirala, neke pomagala, a nekima nije dozvolila da se pojave. Svakako da su određeni časopisi, poput lista "Behar" i "Srpska riječ" pratili i pisali o osnivanju i aktivnostima čitaonica (Hadžiosmanović, 1980:175-176).

2. Tešanjске čitaonice

Značajan doprinos u razvoju kulture i prosvjete u BiH su imale čitaonice i kulturno-umjetnička društva. Dostupni izvori o ovoj temi spominju nekoliko čitaonica na tešanjском području. Niko od istraživača nije do sada uradio zasebno istraživanje o čitaonicama u Tešnju, ali se njihovo spominjanje može pronaći u nekoliko naših časopisa, a također i nekoliko djela ih spominje, bez detaljnije analize aktivnosti koje su provodene u radu ovih ustanova. U nastavku rada ću obraditi one tešanjске čitaonice o kojima postoji zapisan trag u dostupnim izvorima. Čitaonice o kojima ću pisati su vremenski egzistirale od sredine devetnaestog do kraja druge decenije dvadesetog stoljeća. Prema dostupnim izvorima o ovoj temi na području Tešnja su u naznačenom vremenskom periodu egzistirale sljedeće čitaonice:

2.1. Franjevačka čitaonica u Sivšoj, osnovana 1842. godine (Džinalić, 1989:189-192)

Literatura bilježi da je ovo prva čitaonica na području nekadašnje općine Tešanj. Ovu čitaonicu je formirao Ivan Frano Jukić prilikom svoje posjete župi Sivša 1842. godine. I danas egzistira biblioteka sa čitaonicom pri crkvi u Sivšoj, čiji je knjižni fond vrlo bogat. Nije

poznato da li je bilo prekida u radu ove čitaonice od godine njenog osnutka 1842. do danas. Geografska udaljenost ovog naselja od Grada Tešnja, u iznosu od petnaest km, razlog je koji navodi na zaključak da je ova čitaonica, ipak, imala lokalni karakter i nije bila dostupna široj kulturnoj tešanjskoj javnosti.

2.2. Muslimanska kiraethana (čitaonica), osnovana 1870. (Sarajevski cvjetnik br. 25., 1870)

To je prva čitaonica u gradu Tešnju. Činjenica da u drugoj polovini 19. stoljeća nisu postojale organizirane kulturne ustanove, od 1870. godine sav kulturni život u Tešnju se odvijao kroz ovu kiraethanu, odnosno čitaonicu koja je bila nosilac kulturnih dešavanja u svojoj zajednici (Brka, 1995:28). Ova čitaonica je imala biblioteku koja je raspolagala određenim fondom knjiga. Ta biblioteka je djelomično sačuvana i prenesena u nakadašnju Narodnu, a danas Opću biblioteku u Tešnju. Broj takvih knjiga nije utvrđen, a po ostacima se vidi da je sadržavala knjižni fond austro-ugarskog perioda (Bosić, 1989:9). Nemamo preciznijih informacija o konkretnim aktivnostima i radu ove čitaonice. Neki izvori navode da su u Tešnju postojale dvije takve kiraethane (Fatić, 2005:60).

2.3. Građanska čitaonica s bibliotekom, osnovana 1892. godine

Prvu tešanjsku kiraethanu je 1892. godine naslijedila Građanska čitaonica (Bašović, 1977:120). Smještena je bila u velikoj i lijepoj zgradi "Bratstvo", koja je namjenski izgrađena iste godine kao gradska čitaonica. Lokacija joj je bila kod mosta (preko puta sadašnjih zgrada Pošte), do parka. Pripreme za osnivanje čitaonice u Tešnju počele su otprilike kada i gradnja ovog objekta. Zemaljska vlada je odobrila pravila ove čitaonice 1891. godine. Literatura bilježi da je Osnivačka skupština ove čitaonice održana 1891. godine. Za prvog predsjednika je izabran Ferhad Smajilbegović. Kao što su sve čitaonice

u BiH imale ulogu pokretača kulturnog života u svojoj sredini, tako su od otvaranja ovog objekta sva značajnija javna događanja u Tešnju bila u toj zgradi (Kantić, 2008:125). Ovdje je 1895. godine organizirana zabava koja se smatra prvom bošnjačkom zabavom u Bosni kada je, pored ostalih sadržaja, izveden komad "Siroto dijete" od turskog pisca Namika Kemala (Brka, 1995:28). Zabilježeno je obilježavanje njenog značajnog jubileja desetogodišnjica postojanja, te je tim povodom 15.1.1903. godine priređena zabava, a u sklopu toga je priređeno i jedno svečano otvorenje nove društvene zgrade u Tešnju (Behar, 1.2.1903:303). Određeno vrijeme je upravitelj ove čitaonice bio općinski bilježnik Spacienski. Ademaga Mešić je u više mandata biran za potpredsjednika ove čitaonice. Zanimljivo je da štampa čiji sadržaj je bio u "neprijateljskom tonu" prema Bošnjacima je, nakon glasanja članova skupštine Čitaonice, bila izbacivana iz čitaoničke biblioteke. Takav slučaj je zabilježen sa zagrebačkim listom "Obzor", da ga "barem materijalno ne potpomazu" (Bošnjak, 31.12.1903:3).

2.4. Muslimanska kiraethana (čitaonica) u Tešnju, osnovana 1906. godine

Otvorena je 31. VIII 1906. godine. Za predsjednika je izabran H. ef. Sejfić (Bošnjak, 1906:36). U svom programu rada je imala i organiziranje kulturnih sadržaja. Izvori bilježe da je jedan takav događaj priređen 20. februara 1909. godine u njenim prostorijama. Održana je predstava: "Smrt Mahmud-paše Hrvata", igrokaz za djecu, dobrotvorna lutrija, igranka i zabava. Za prisustvo ovim sadržajima je bilo potrebno platiti ulaznu kartu (Muslimanska svijest, 10.2.1909:3). O organizovanju sličnih sadržaja u ovoj čitaonici je pisano ponovo u listu Muslimanska svijest i pola godine kasnije (Muslimanska svijest, 1.9.1909:2-3). Čitaonica je redovno održavala i godišnje skupštine. "Muslimanska svijest" prenosi da je 16.1.1909. godine održana

Glavna skupština muslimanske čitaonice u Tešnju za 1909. godinu. Za predsjednika je izabran Derviš Smajilbegović, za potpredsjednika Omer Čajić. Članovi čitaonice su u tom vremenu plaćali mjesečnu članarinu od dvije krune (Muslimanska svijest, 20.1.1909:3).

2.5. Srpska čitaonica s bibliotekom, osnovana 1906. godine (Bosić, 1989:14)

U vrijeme osnivanja čitaonica i društava sa nacionalnim predznakom je osnovana i Srpska čitaonica s bibliotekom u Tešnju. Raspolagala je određenim knjižnim fondom, koji je djelomično sačuvan. Jedan dio tog knjižnog blaga je prenesen u nekadašnju Narodnu a danas Opću biblioteku u Tešnju, a drugi dio se nalazi u pravoslavnoj crkvi u Tešnju. Ova biblioteka je imala i sistem pokretnih biblioteka što je prvi primjer u Bosni i hercegovini. Ove pokretne biblioteke su postojale 1911. i 1912. godine. Bibliotekar je 1913. godine bio Drago Tanasić. Predsjednik ove ustanove bio je osnivač apoteke u Tešnju, mr. Pharm. Petar Misitas. Kada je 1907. godine osnovan Pododbor društva "Prosvjeta", ovo društvo je utjecalo na rad Srpske čitaonice. Ona je prestala sa radom 1914. godine (Bosić, 1989:12-14).

2.6. Čitaonica društva "Napredak"

Hrvatsko društvo "Napredak", sa sjedištem u Sarajevu je 1911. godine osnovalo svoj Pododbor u Tešnju. Tendencija osnivanja čitaonica od strane društava je bila prisutna u to vrijeme u Bosni i Hercegovini. Tako je i Pododbor u Tešnju osnovao svoju čitaonicu s bibliotekom. Biblioteka ove čitaonice je dobrim dijelom sačuvana i kasnije prenesena u Narodnu biblioteku Tešanj (Bosić, 1989:14).

2.7. Gajretova čitaonica, osnovana 1913. godine

Kao i u drugim sredinama u Bosni i Hercegovini, tako i ovdje sve do Drugog svjetskog rata kulturno-prosvjetna društva su predstavljala

centre oko kojih se odvijao organiziran kulturni i prosvjetni život. Kulturno-prosvjetno društvo "Gajret" je osnovano u Tešnju 1903. godine. Za tadašnje prilike je bilo sasvim prirodno da i ovo Društvo osnuje svoju čitaonicu, što je i učinjeno 1913. godine. Upravitelj te ustanove je bio Muhamed Širbegović (Bosić, 1989:14).

2. 8. Hrvatsko-muslimanska čitaonica, osnovana 1918. godine

Izvori nam nude informaciju da je 16.3.1919. godine održana njena prva godišnja skupština. Tom prilikom je obavljen i izbor za predsjednika čitaonice, te je izabran Hasan Midžić, direktor banke (Bašović, 1977:121).

Čitaonice koje su posjedovale i biblioteke su imale, uglavnom skroman fond knjiga. Uz to, te knjige nisu bile sistematski vođene niti je fond obilato popunjavan novim knjigama. Pretežno nove knjige su kupovane iz dobrovoljnih priloga i prihoda od održanih predstava u čitaonicama ili su dobijane od darodavalaca na poklon. O samom sadržaju knjiga u spomenutim čitaonicama nema objavljenog pisanoga traga. Brojčano mali broj naslova iz tih čitaonica je do danas sačuvan i nalaze se u Općoj biblioteci u Tešnju. Sudeći po njima, fondovi tešanjskih čitaonica su bili sastavljeni od knjiga iz različitih oblasti (Bosić, 1989:15).

Zaključak

Čitaonice se u Bosni i Hercegovini osnivaju još za vrijeme turske vladavine, a njihova pojava ekspanziju doživljava u austrougarskom periodu. One su zajedno s kulturno-prosvjetnim društvima polučile znatne rezultate u promociji kulture i kulturnih dešavanja u Bosni i Hercegovini, ali i u oblikovanju nacionalne svijesti. Ove ustanove predstavljaju početak organiziranog kulturnog života u turbulentnim vremenima austrougarske uprave na koju su se Bošnjaci teško privikavali. Iako su doživljavale transformaciju i promjenu naziva i upravitelja, njihova uloga je ostajala ista.

U praskozorje 20. stoljeća u Bosni i Hercegovini se osnivaju kulturno-prosvjetna društva s nacionalnom orijentacijom. Ta društva osnivaju i svoje čitaonice diljem Bosne i Hercegovine, pa tako i u Tešnju.

Ovaj rad "Tešanjске čitaonice" je pokušaj da se rasvijetli pojava nekoliko takvih ustanova u ovom dijelu Bosne i Hercegovine. Ne postoji objavljeno zasebno i detaljno obrađeno istraživanje o čitaonicama koje na području Tešnja egzistiraju od 1842. godine do kraja druge decenije dvadesetog stoljeća. Postoji samo uzgredno njihovo spominjanje u nekim časopisima, ali i pisanje o tome u nekoliko knjiga, bez detaljne analize rada i aktivnosti spomenutih

ustanova. Zato je i opis samih čitaoničkih aktivnosti u ovom eseju dosta štur i preskroman.

Uspio sam detektirati osam čitaonica koje su u tom vremenskom okviru osnivane i egzistirale na području ove općine. Osim jedne, sve su bile locirane u gradu Tešnju.

Čitaonice u Bosni i Hercegovini su imale brojne uloge zbog kojih su osnivane. Tu su čitane knjige i aktuelna štampa, ali se i razgovaralo o politici i ostalim aktuelnostima. U njima su održavana i razna predavanja, zabave, predstave, ali je vršeno i opismenjavanje stanovništva, kao i drugi sadržaji koji su stremili ka buđenju nacionalne i socijalne svijesti. Austrougarska vlast je nadzirala rad čitaonica, ali i novinsku štampu i svaku knjigu koja se tu čitala iz bojazni od mogućih antirežimskih sadržaja. Zavisno od odnosa čitaonica prema vlasti bio je i odnos vlasti prema njima, pa su neke pomagali, a nekima je rad bio i zabranjivan.

Ove ustanove tada nisu osnivane kao samostalne, već kao prateći objekti društava i sličnih institucija. Njihov zadatak je bio da doprinesu adaptiranju naroda na nove političke prilike i vlast, ali i da podstiču prosvjećivanje stanovništva. Istu ovu ulogu i zadatke su imale i spomenute tešanjске čitaonice koje su različitim kulturnim i prosvjetnim aktivnostima pokušavale da opravdaju svoje postojanje.

Literatura

Knjige

- Bašović, Ljubinka (1977). *Biblioteke i bibliotekarstvo u BiH 1918-1945.*, Sarajevo
- Brka, Amir (1995). "Kultura Bošnjaka Tešnja". U: *Tešnjak, Kulturno-privredni informator*, Tešanj, 28.
- Džinalić, Ajša (1995). "Bibliografija izdavačke djelatnosti u Tešnju". U: *Tešnjak, Kulturno-privredni informator*, Tešanj, 189-192.
- Fatić, Almir (2005). *Tešanjска oaza islamske duhovnosti*, Tešanj: Biblioteka Posebna izdanja

- Hadžiosmanović, Lamija (1980). *Biblioteke u Bosni i Hercegovini za vrijeme Austro-ugarske vladavine*, Sarajevo: "Veselin Masleša"
- Kantić, Rifat (2008). *Ponešto o Tešnju i njegovim ljudima*, Tešanj: Biblioteka Posebna izdanja Rizvić, Muhsin (1971). *Behar, knjiga I*, Sarajevo

Časopisi i ostali izvori

- Sarajevski cvjetnik*, 1870., br. 25.
- Behar*, 3., god. 3., Zul-kađe 1320./1.2.1903., Sarajevo, br. 19.
- Bošnjak*, 53., god. 3., Sarajevo, 31.12.1903.

Neobjavljeni izvori

- Bošnjak*, god. XVI, Sarajevo, 1906.
- Muslimanska svijest*, br. 6., godina II, Sarajevo, 10.2.1909.
- Muslimanska svijest*, br. 35., godina II, Sarajevo, 1.9.1909.
- Muslimanska svijest*, br. 3., godina II, Sarajevo, 20.1.1909.
- Bosić, Borka (1989). *Narodna biblioteka u Tešnju*, Diplomski rad, mentor Lamija Hadžiosmanović, rkp u Općoj biblioteci u Tešnju

الموجز
قاعات المطالعة في تيشان
ألفدين أليتشي

يتحدث هذا المقال عن دور قاعات المطالعة في البوسنة والهرسك، مع التركيز على القاعات التي كانت موجودة في تيشان. كانت تلك المؤسسات تمثل بداية الحياة الاجتماعية والثقافية المنظمة عند البشانقة، لذا كانت لها في ذلك الزمان أهمية كبرى. وكان ذلك في زمان خروج السلطة العثمانية وقدم السلطنة النمساوية الهنغارية إلى البوسنة والهرسك، وهو زمان النضال من أجل الاستقلال في إدارة الشؤون الدينية والمعارف (١٩٨١-١٩٩١). كانت قاعات المطالعة مرادفا للقراءة والتقدم التعليمي والثقافي. وكان دورها يتمثل في إيقاظ الوعي القومي والاجتماعي عند البشانقة وتلاؤمهم مع الظروف الاجتماعية والسياسية الجديدة. وبالعموم فإن قاعات المطالعة ساهمت بشكل كبير في تنمية الثقافة والتعليم في البوسنة والهرسك. وقد شمل البحث الذي يقوم عليه هذا المقال استكشاف ثمان قاعات مطالعة في تيشان، التي كانت موجودة منذ منتصف القرن التاسع عشر وحتى العقد الثاني من القرن العشرين. ولا تقدم المصادر المتاحة تحليلا تفصيليا لأهم جوانب وجود قاعات المطالعة تلك، لذا فإن هذا المقال سيشير بصورة سطحية إلى وجود تلك القاعات في منطقة تيشان. الكلمات الرئيسية: قاعة المطالعة، التعليم، الثقافة، تيشان، المكتبة، الحياة الثقافية

Summary
THE READING
ROOMS IN TEŠANJ
Elvedin Aličić

This article relates about the significance of the Reading rooms in Bosnia and Herzegovina especially those that existed in the city of Tešanj. These institutions represent the initiation of organised social and cultural life of Bosniaks, and have in the time when established played a significant role in this field. That was the time of the decline of the Ottomans and the arrival of the Austro-Hungarian rule in BiH, that was also the time of the struggle for religious and educational independence (1899-1909). Reading rooms were synonym for reading, education and cultural progress, and were established with an aim of awakening social and national awareness of Bosniaks and helping them to adapt to the new social and political conditions. In general, we can say that the Reading rooms represent a significant contribution in cultural progress and enlightenment in Bosnia and Herzegovina. The research work, which served as the bases for this article, detected eight Reading rooms in Tešanj that existed since the middle of the 19th till the end of the second decade of the 20th century. The available sources do not offer detailed analysis of the significant segments of the functioning of these Reading rooms, thus this article presents only an outline picture of the existence and the functioning of the same in the area of Tešanj.

Key words: Reading room, education, culture, library, cultural life